

AAN DE SLAG MET AFVAL

HANDLEIDING

EEN UUR AFVALLES

INLEIDING

Aandacht voor zwerfafval en recycling in één les

Rondslingerend afval is een bron van ergernis voor volwassenen én kinderen. Met dit lesmateriaal breiden de leerlingen hun kennis uit over zwerfafval: het afval dat op straat en in de natuur belandt. Ze denken na over oorzaken en gevolgen van zwerfafval en worden zich bewust van hun eigen gedrag. Zwerfafval voorkomen is het uiteindelijke doel. Want, een schone omgeving is voor iedereen beter!

Afvalscheiding speelt een belangrijke rol bij recycling. Hoe meer afval we met elkaar op de juiste manier inzamelen, hoe beter het afval verwerkt kan worden en kan worden ingezet voor het maken van nieuwe producten. Afval wordt dan dus een grondstof.

Voor het omgaan met afval geldt: jong geleerd, is oud gedaan. Als kinderen leren dat ze verantwoordelijk zijn voor hun eigen afval, dan zullen ze later zorgvuldig met afval omgaan. Herhaling is belangrijk, wanneer je gedrag blijvend wilt veranderen. Met deze handleiding en aparte werkbladen voor iedere groep kan er jaarlijks aandacht worden besteed aan het onderwerp. Zo wordt herhalen afwisselend en groeit dit lesmateriaal mee van groep naar groep.

Als je voor langere tijd aan de slag wilt gaan met afval, bijvoorbeeld in de vorm van een project, vind je op de website aandeslagmetafval.nl meer lessuggesties en diverse activiteiten.

DOELGROEP

Deze handleiding hoort bij de werkbladen voor de groepen 4, 5 en 6.

LESDOELEN

- De leerlingen breiden hun kennis uit over zwerfafval (wat is zwerfafval, afbraaktijden, oorzaken, gevolgen).
- De leerlingen breiden hun kennis uit over het recyclen van verpakkingsafval (recycleproces, behoud van grondstoffen).
- De leerlingen worden zich bewust van hun eigen gedrag ten aanzien van afval en recycling.

DUUR VAN EEN LES

Een les duurt ongeveer één uur.

OPBOUW VAN EEN LES

Een les bestaat uit drie onderdelen:

1. **Introductie van de les (circa 15 minuten)**
Je kunt het onderwerp van de les op meerdere manieren introduceren. Hierna staan drie suggesties (zie 'Introductiemogelijkheden'). Je kunt hieruit een keuze maken of naar eigen inzicht er een mooie mix van maken.
2. **Aan de slag met het werkblad (circa 30 minuten)**
Per leerjaar is er één specifiek werkblad. De leerlingen kunnen hiermee individueel aan de slag. Afhankelijk van het niveau en de zelfstandigheid van de leerlingen kun je ervoor kiezen om de opdrachten vooraf klassikaal door te nemen. Sommige opdrachten lenen zich voor het geven van extra toelichting of een klassikaal gesprek.
3. **Nabespreken van het werkblad (circa 15 minuten)**
Met de leerlingen bespreek je de antwoorden van de werkbladen (zie hierna 'Antwoorden van de werkbladen'). Je kunt tijdens de nabespreking ook ingaan op vragen van leerlingen en meningen met elkaar uitwisselen.

INTRODUCTIEMOGELIJKHEDEN

Drie suggesties:

1. **Woordwebgesprek**

Plak twee vellen papier (A1-formaat) op twee plekken in het lokaal. In het midden van iedere 'poster' staat een woord: zwerfafval en recycling. Leg bij ieder vel papier enkele stiften. Geef de leerlingen in groepjes de mogelijkheid om alles wat er in hun hoofd opkomt naar aanleiding van dit woord rondom het woord op de poster te schrijven.

Bespreek naderhand de woordwebben klassikaal.

Aanknopingspunten voor het gesprek

Rondom zwerfafval:

- Kies woorden die voorbeelden zijn van zwerfafval. Denk bijvoorbeeld aan: kauwgom, bananenschil, blikje. Kunnen de leerlingen zelf tot een definitie van zwerfafval komen?
- Kies woorden die aangeven waar zwerfafval voorkomt. Denk bijvoorbeeld aan: straat, rondom een afvalbak. Waarom vind je op die plekken zwerfafval? Wie kan het op die plek hebben achtergelaten?
- Kies woorden die aanduiden wat de leerlingen van zwerfafval vinden. Denk bijvoorbeeld aan: vies, rommelig, slecht voor de natuur. Hoe denken de leerlingen over zwerfafval?

Rondom recycelen:

- Kies woorden die te maken hebben met scheiding van afval. Denk bijvoorbeeld aan: glasbak, papierbak. Weten de leerlingen waarom het belangrijk is om afval zo goed mogelijk gescheiden in te zamelen? Welk afval wordt in de gemeente gescheiden opgehaald?
- Zijn er woorden opgeschreven die te maken hebben met hergebruik? Denk bijvoorbeeld aan: achterkant papier gebruiken, flesje opnieuw vullen. Weten de leerlingen wat het verschil is tussen hergebruiken en recycelen?

2. Afvalquiz

Speel met de leerlingen deze afvalquiz. Als spelleider stel je de vijf onderstaande vragen. De leerlingen noteren hun eigen antwoorden op een kladblaadje. Na de vijf vragen bespreek je de juiste antwoorden. De leerlingen houden hun eigen score bij.

1. Waar of niet waar? De natuur doet er langer over om een bananenschil af te breken dan een klokhuis van een appel.

[Dat is waar. Een bananenschil blijft ongeveer één jaar in de natuur, een klokhuis ongeveer twee weken.]

TIP!

Discussieer met de leerlingen over de vraag of het nu echt zo erg is om een appelklokhuis of schil weg te gooien in de berm of de struiken. En waarom? Het antwoord moet zijn: ja. Ook biologisch afval blijft nog een behoorlijke tijd liggen en afval trekt meer afval aan.

2. Wat mag je **niet** bij het oud papier gooien? Reclamefolders of vieze pizzadozen?

[Antwoord: Vieze pizzadozen. Van papier of karton met vetvlekken kun je geen goed nieuw papier maken. Schoon (oud) papier en karton kun je wel recyclen.]

3. In de oceaan drijft veel plastic dat eerst op straat of in de natuur is gegooid of achtergelaten. Hoe wordt al dit plastic bij elkaar genoemd? [Antwoord: plastic soep.]

4. Welk zwerfafval ligt het meest op straat?

[Twee antwoorden zijn goed, namelijk sigarettenpeuken en kauwgom.]

5. Oud plastic, zoals lege boterkuipjes en petflessen, kan gerecycled worden. Wat wordt er bijvoorbeeld van oud plastic gemaakt?

a. T-shirtjes en speelgoed

b. Wc-papier en gloeilampen

c. Compost en tekenpapier

[Antwoord a is goed.]

TIP!

Deze afvalquiz kun je ook inzetten als afsluiting van de afvalles.

3. Introductiefilmpje op website aandeslagmetafval.nl

Op de website aandeslagmetafval.nl staat een algemeen introductiefilmpje over zwerfafval en recycling. Laat het filmpje op het digibord zien en bespreek het vervolgens na met de leerlingen.

ANTWOORDEN VAN DE WERKBLADEN

WERKBLAD VOOR GROEP 4

1.

Het woord onder de pijl is: [afvalbak](#).

2.

afvalzak vuilnisbak prullenmand handtas	potlood eierdoos tekenpapier krant	schillen piepschuim eierschaal kamerplant	blikje patatbakje drinkpakje petfles
--	---	--	---

Toelichting:

- Een handtas is geen verzamelplaats voor afval.
- Een potlood hoort niet in de oud papierbak. Een eierdoos, tekenpapier en een krant mogen wel in de papierbak worden weggegooid.
- Piepschuim hoort niet bij het gft-afval. Schillen, eierschalen en kamerplanten zijn wel gft-afval.
- Uit een patatbakje kun je niet drinken.

Let op: leerlingen kunnen ook andere argumenten hebben waarom een bepaald woord niet in het rijtje thuishoort. Vraag altijd naar de reden waarom een leerling voor een woord gekozen heeft.

3. De juiste afbraaktijden zijn:

plastic fles - oneindig
appelklokhuis - 2 weken
blikje - minimaal 50 jaar
sigarettenpeuk - 2 tot 12 jaar

4. blikje -> stukje van een trein ->> s
badschuimfles -> plastic tuinstoel ->> u
glazen fles -> potje jam ->> p
karton van een melkpak -> papieren zakdoekje ->> e
aardappelschillen -> compost ->> r

Het woord onder de pijl is: [super](#).

WERKBLAD VOOR GROEP 5

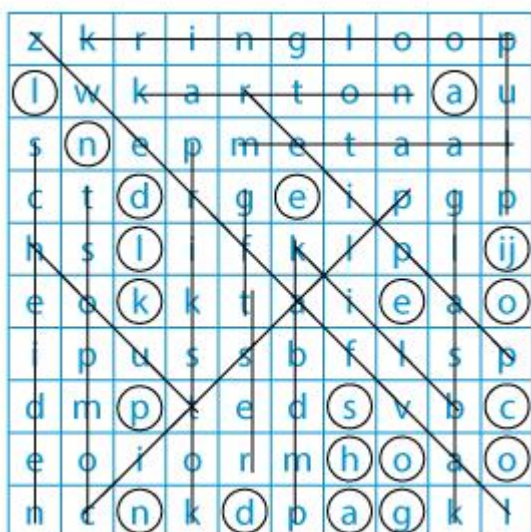
- De goede woorden zijn:
klibje - blikje
fleepts - petfles
kupe - peuk
chlis - schil
- De juiste afbraaktijden zijn:
bananenschil - 1 jaar
krant - 6 maanden
kauwgom - minimaal 20 jaar

De afbraaktijd van een petfles is

1	O	2	N	3	E	I	4	N	D	I	G
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

- Als ik geen afvalbak zie, dan gooi ik mijn afval op straat. persoonlijk antwoord
  - Als er op een bepaalde plek veel zwerfafval ligt, gooien mensen er sneller afval bij. waar
  - Zwerfafval kan gevaarlijk zijn voor dieren. waar
  - Ik vind zwerfafval op straat een vies gezicht. persoonlijk antwoord
  - Als je een beker meeneemt naar school in plaats van een pakje zorg je voor minder afval. waar
  - Van oud glas kun je nieuw glas maken. waar
  - Van oud plastic kun je nieuw plastic maken. waar

- De letters die uit de woordzoeker overblijven, vormen de woorden: [landelijke opschoon dag](#). Deze dag valt ieder jaar in [maart](#).

WERKBLAD VOOR GROEP 6

1. Het juiste zwerfafval is:

- een sigarettenpeuk
- een petfles
- een blikje
- een appelklokhuis

2. a. De tijd die de natuur nodig heeft om zwerfafval te verteren heet **afbraaktijd**.

b. Hoeveel tijd denk jij dat het kost om dit afval te verteren in de natuur? Omcirkel het juiste antwoord.

appelklokhuis	2 weken	- 1 jaar	- 3 jaar
blikje	6 maanden	- 10-20 jaar	- minimaal 50 jaar
peuk	1 jaar	- 2-12 jaar	- oneindig
petfles	5-10 jaar	- 20-25 jaar	- oneindig
kauwgom	10 jaar	- minimaal 20 jaar	- minimaal 50 jaar

3. Alle leerlingen schrijven hun eigen zwerfafval-elfje. Laat enkele leerlingen hun gedicht voorlezen.

4. Iedereen zorgt per jaar voor wel 500 kilogram **afval**. Het kost veel moeite en **geld** om die grote afvalberg netjes op te ruimen. Hoe kunnen we thuis beter letten op ons afval?

Drie tips:

1. Verpakkingen
Voorkom **onnodige** verpakkingen. Koop bijvoorbeeld **onverpakte** groente op de markt.
2. Voedselverspilling
Een groot deel van ons afval bestaat uit etensresten. Koop **minder** voedsel tegelijk en maak **kliekjes** op.
3. Afvalscheiding
Hoe **beter** je afval scheidt, hoe **meer** afval gerecycled kan worden.

5.

